

JEL Classification: L50, L52

<https://doi.org/10.35945/gb.2020.09.003>

SYSTEMATIZATION OF THEORETICAL-METHODOLOGICAL APPROACHES TO NEW INDUSTRIAL POLICIES

EKA LEKASHVILI**Academic Doctor of Economics, Associate Professor**

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

eka.lekashvili@tsu.ge

Abstract. Economic policy is a constant resistance between economic and theoretical perspectives and political expediency. Industrial policy arise more on the basis of a normative approach as it aims to improve the economic situation of the country. The new industrial policy means the formation of firms by the state, their aggregation, support of innovations and competitive advantages in frame of open economy.

The goal of the research is to study the theoretical and methodological approaches of new industrial policies in order to form a theoretical framework for assessing practical industrial policy.

In the concepts of new industrial policy, we consider the endogenous theory of growth, based on the level of knowledge and research activity in the country; National Competitive Advantage Theory; National Innovation Systems Concept, which is based on the impact of the national economic-political situation, trade policy, education sector and institutions on innovation. Furthermore, we will analyze the results of advanced research on new industrial policy issues.

KEYWORDS: NEW INDUSTRIAL POLICY THEORETICAL APPROACHES

For citation: Lekashvili, E. (2020). Systematization of theoretical-methodological approaches to new industrial policies. *Globalization and Business, №9*, pp. 27-34. (In Georgian) <https://doi.org/10.35945/gb.2020.09.003>

ახალი ინდუსტრიული პოლიტიკის თეორიულ-მეთოდოლოგიური მიდგომების სისტემატიზაცია

ეკა ლეკაშვილი

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
eka.lekashvili@tsu.ge

საკვანძო სიტყვები: ახალი ინდუსტრიული პოლიტიკა, თეორიული მიდგომები.

ციტირებისთვის: ლეკაშვილი ე. (2020). ახალი ინდუსტრიული პოლიტიკის თეორიულ-მეთოდოლოგიური მიდგომების სისტემატიზაცია. *გლობალიზაცია და ბიზნესი*, №9, გვ. 27-34. <https://doi.org/10.35945/gb.2020.09.003>

ეკონომიკური პოლიტიკა ეკონომიკურ-თეორიულ თვალსაზრისებსა და პოლიტიკურ მიზანშეწონილობას შორის მუდმივი წინააღმდეგობის ასპარეზია. 2008 წლის ეკონომიკური კრიზისის შედეგები მტკივნეულად აისახა საზოგადოებრივ ჯგუფებზე. გაიზარდა უთანასწორობა და სიღარიბე, რამაც პოლიტიკურ დღის წესრიგში კვლავ წინ წამოწია ისეთი პოლიტიკის ძიების საკითხი, რომელიც სწრაფ განვითარებას და კეთილდღეობის ამაღლებას უზრუნველყოფს. ეკონომისტების ის ნაწილი, რომელიც საზოგადოების განვითარებისთვის წინა პლანზე აყენებს სოციალური სამართლიანობის საკითხს ეკონომიკურ ეფექტიანობასთან შედარებით, თვლის, რომ ინდუსტრიული პოლიტიკა ამ მიზნების მიღწევის საუკეთესო გზაა. შესაბამისად, მრავალ ქვეყანაში ინდუსტრიული პოლიტიკა კვლავ დღის წესრიგის წამყვანი თემა ხდება.

აკადემიურ ლიტერატურაში ინდუსტრიული პოლიტიკის შეთანხმებული განმარტება არ არსებობს. ზოგადი განმარტებით, **ინდუსტრიული პოლიტიკა – კონკრეტული დარგების განვითარების გაფართოებისკენ მიმართული სამთავრობო პოლიტიკაა**, რომლის მიზანსაც, პოლიტიკური უპირატესობის ნაცვლად, კონკურენტული უპირატესობის მიზნის მიღწევა წარმოადგენს. ცნობილი ეკონომისტის დანი როდრიკის განმარტებით „...**ინდუსტრიული პოლიტიკა მოიცავს პოლიტიკებს, რომლებიც ასტიმულირებენ სპეციალურ ეკონომიკურ აქტივობებს და ხელს უწყობენ სტრუქტურულ ცვლილებებს**“ (Lekashvili, 2018; 238)

უარუიკის (Warwick, 2013, 16) განმარტებით, ინდუსტრიული პოლიტიკა არის „ინტერვენციის ნებისმიერი ტიპი ან სამთავრობო პოლიტიკა, რომელიც მიმართულია ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესებისკენ; სექტორების, ტექნოლოგიების, ეკონომიკური აქტივობის ამოცანების, სტრუქტურის შეცვლისკენ ან ეკონომიკური ზრდის უკეთესი პერსპექტივის

შეთავაზებისკენ; ან სოციალური კეთილდღეობის ამაღლების მიზნისკენ“. სხვა ავტორები (Chang, 2009; Pack, 2006.) უფრო ავიწროვებენ განმარტებას და ინდუსტრიულ პოლიტიკაში მოიაზრებენ სელექციური ინტერვენციის ნებისმიერ ტიპს ან სამთავრობო პოლიტიკას, რომელიც მიმართულია სექტორებს შორის წარმოების სტრუქტურის ცვლილებისკენ და რომელიც უკეთეს ეკონომიკურ ზრდას გვთავაზობს იმასთან შედარებით, რაც შეიძლება ინტერვენციის გარეშე ყოფილიყო (ანუ საბაზრო წონასწორობის პირობებში).

წინამდებარე საბიბლიოთეკო **კვლევის მიზანია** ახალი ინდუსტრიული პოლიტიკის თეორიულ-მეთოდოლოგიური მიდგომების თანმიმდევრული შესწავლა ინდუსტრიული პოლიტიკის შეფასების თეორიულ ჩარჩოს ფორმირების მიზნით.

თეორიულ – მეთოდოლოგიური საფუძვლები: ახალი ინდუსტრიული პოლიტიკის რთული ბუნებიდან გამომდინარე, შეუძლებელია, კვლევის საკითხი მხოლოდ ერთ თეორიულ მიმდინარეობაზე დაყრდნობით შევისწავლოთ. მის განსახილველად თავი უნდა მოვუყაროთ ცოდნას ინდუსტრიული ეკონომიკისა და ინდუსტრიული ორგანიზაციების თეორიის, კლასიკური ეკონომიკური თეორიის, ავსტრიული სკოლის, ჩიკაგოს სკოლის, პორტერის თეორიის, ეკონომიკური გეოგრაფიისა და რეგიონული ეკონომიკის, ქალაქების ზრდის თეორიის, საზოგადოებრივი არჩევანის თეორიის და საჯარო პოლიტიკის, ეკონომიკური ზრდისა და განვითარების თეორიის, დანახარჯები/გამომწევა და ზოგადი წონასწორობის ანალიზის შესახებ. თეორიული ნაწილის განხილვისას ასევე მნიშვნელოვანია ნეოკლასიკოსების, „რევიზიონისტების“ (Amsden, Wade, Chang), განვითარების სახელმწიფოს, ინვესტიცია – მოგების კავშირის, ლათინური ამერიკის სტრუქტურალისტური ეკონომისტების და შუმპეტერისეული ევოლუციური თეორიის მიმდევართა თვალსაზრისები.

ინდუსტრიულ კვლევებში, სხვა ეკონომიკური კვლევების მსგავსად, მთავარი კითხვაა შეზღუდული რესურსების პირობებში მაქსიმალური ეფექტიანობის მიღწევა და ისეთი ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავება, რომელიც მდგომარეობას გააუმჯობესებს.

ინდუსტრიული განვითარება მოიცავს მეურნეობაში რაოდენობრივ და ხარისხობრივ ცვლილებებს, რაც ეკონომიკური საქმიანობის სხვადასხვა ეკონომიკურ სექტორებს შორის და სივრცით განაწილებაში აისახება. ყველა შემთხვევაში ინდუსტრიული პოლიტიკის განხილვისას აქცენტი კეთდება ეკონომიკური აქტივობის სტრუქტურის ცვლილებაზე. თუ ამ ცვლილებებს პოლიტიკა ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესებით, ანუ **ფუნქციონალურ-პორიზონტალური** ინდუსტრიული პოლიტიკით აღწევს, სახეზე გვაქვს ზოგადი **ნეიტრალურ-ინტერვენციონისტული** პოლიტიკა. ხოლო სექტორების შერჩევით მოცემული მიზნის მიღწევას - **სელექციური, ანუ ვერტიკალური** ინდუსტრიული პოლიტიკა ეწოდება (6.69)¹.

ინდუსტრიული ეკონომიკა შეგვიძლია განვიხილოთ მიკროეკონომიკური თეორიის კონტექსტით და გავაანალიზოთ ფირმების, ბაზრების და ინდუსტრიების ქცევა. ამასთან, ინდუსტრიული ეკონომიკისა და ინდუსტრიული ორგანიზაციების თეორიები ხშირად ურთიერთშემცვლელი სახით განიხილება, თუმცა ინდუსტრიული ეკონომიკის კონტექსტი უფრო ფართოა და მოიცავს ინდუსტრიულ ორგანიზაციებს და ინდუსტრიულ დინამიკას (ინდუსტრიების და ფირმების დონეზე) ერთად. ინდუსტრიული ორგანიზაციების თეორიებში გაანალიზებულია სრულყოფილი კონკურენციის, მონოპოლიის, ოლიგოპოლიის და მონოპოლისტური კონკურენციის პირობები სტატიკური და შედარებით ანალიზის გამოყენებით მოკლევადიანი და გრძელვადიანი საბაზრო წონასწორობის პირობებში. თამაშთა თეორია ხსნის ბაზრის მოთამაშეებს შორის ურთერთობებს და გადაწყვეტილებებს. ინდუსტრიული განვითარება/დინამიკა კი ძირითადად ეხება ფირმის/ინდუსტრიის ევოლუციის პროცესს, ასევე სხვადასხვა მთავრობის პოლიტიკის გავლენას ამ პროცესზე.

კლასიკური ეკონომიკური თეორიის მიხედვით ინდუსტრიული განვითარება განპირობებულია ქვეყნის წარმოების ფაქტორებით უზრუნველყოფით და ფარდობითი უპირატესობით. თუ კლასიკური თეორია ანალიზის პროცესში ყურადღებას ამახვილებს წარმოების დანახარჯებზე, თანამედროვე ეკონომიკური თეორიები ცდილობენ, მეტი რეალიზმი შემოიტანონ ეკონომიკურ ანალიზს ტრანზაქციული დანახარჯების გათვალისწინებით. ავსტრიული სკოლის წარმომადგენლები კონკურენციის ხელშეწყობისა და საბაზრო ბარიერების მოხსნის საკითხებზე ამახვილებენ ყურადღებას.

მკვლევართა ნაწილი (Lin, 2011; Lin & Chang, 2009) მიიჩნევს, რომ ინდუსტრიული პოლიტიკა დასაწყისში, უპირ-

ველესად უნდა ეყრდნობოდეს ფარდობითი უპირატესობის კონცეფციას, ხოლო შემდგომ, როდესაც დააგროვებენ ფიზიკური და ადამიანური კაპიტალის საკმარის რაოდენობას, მათ შეეძლებათ, სამიზნე გადაიტანონ მაღალპროდუქტიულ დარგებში. თუმცა ჩანგმა (Chang, 1994) თავის კვლევაში აჩვენა, როგორ არის შესაძლებელი ფარდობითი უპირატესობის მიღწევა ახალ სექტორებსა და ინდუსტრიებში კორეის რესპუბლიკის მაგალითზე. მისი აზრით, ინდუსტრიული პოლიტიკა უნდა ეყრდნობოდეს არა სტატიკურ ფარდობით, არამედ დინამიკურ ფარდობით უპირატესობას. თუმცა მოგვიანებით ლინმა და ტრეიხელმა (Lin & Treichel, 2014) ასეთ სტრატეგიას „ფატალური შეცდომა უწოდეს“, რადგან ასეთი პოლიტიკა განვითარებად ქვეყნებს მუდმივად უქადის დაქვემდებარებულ პოზიციებზე ყოფნას.

როდესაც საწარმოო სექტორი იზრდება, მას სჭირდება დიდი ბაზარი. თავის მხრივ მსოფლიო ბაზრის დაპყრობის შემდეგ მას აღარ რჩება სივრცე, რომლის ათვისებასაც მოახერხებს თავისი პროდუქციით. თავის მხრივ, ბაზარიც შეზღუდული სტრუქტურაა. ამიტომ, წარმოების განვითარება არა-ეფექტური ხდება და ინდუსტრიალიზაცია თვითგანადგურების თვისებას იძენს. შესაბამისად, აუცილებელია მისი გარკვეულ ეტაპზე რეგულირება და შენარჩუნება.

ნეოკლასიკური თეორიის მიმდევრები აქცენტს აკეთებენ სახელმწიფოს შეზღუდულ ინტერვენციასზე და ფუნქციონალურ ინდუსტრიულ პოლიტიკაზე, რომლის მიზანაც არის ბიზნესისთვის ხელსაყრელი გარემოს შექმნა ადამიანური კაპიტალის განვითარების, ინფრასტრუქტურული ინვესტიციების და პოლიტიკური და მაკროეკონომიკური სტაბილურობის საფუძველზე (Balassa, 1971, 1982; Edwards, 1988; Wolf, 1988; და ა.შ).

ექსპორტზე ორიენტირებული ინდუსტრიალიზაციის სტრატეგია განსაკუთრებით საინტერესოა მცირე ქვეყნებისთვის, რომლებსაც ბაზრის პოტენციალის გაფართოება საგარეო ბაზრების ხარჯზე შეუძლიათ. ლათინური ამერიკის სტრუქტურალისტი ეკონომისტების თვალსაზრისით, ინდუსტრიალიზაციაში ლათინური ამერიკის წარუმატებლობა გაპირობებული იყო იმპორტჩანაცვლების პოლიტიკაზე ფოკუსირებით, რამაც მიმდინარე ოპერაციების ბალანსის დეფიციტი და 1980-იან წლების დავალიანების კრიზისი განაპირობა. ამასთან, ეს პოლიტიკა შიდა და გარე ძალების მხრიდან ძლიერ გეწოლას განიცდიდა, რის შედეგადაც იმპორტშემცველი პოლიტიკა ჩანაცვლდა ვაშინგტონის კონსენსუსით.

„რევიზიონისტებმა“ მკაცრად გააკრიტიკეს „აღმოსავლეთ აზიის მოდელი“ ნეოკლასიკური ინტერპრეტაცია. მაგალითად, ა. ამსდენი (Amsden, 1989) თავის კვლევებში განიხილავს კორეის რესპუბლიკის სტრატეგიულად გამართული, მოქნილი და ოპერატიულად კარგად მართული შერჩევითი ინდუსტრიული პოლიტიკის შედეგებს. უეიდის (Wade, 1990) თვალსაზრისით, 1960-იან წლებში ტაივანში გატარებულმა ინდუსტრიულმა პოლიტიკამ დასაწყისში სა-

¹ Industrial policy: a theoretical and practical framework to analyses and apply industrial policy. Module 2. 67-132. <https://vi.unctad.org/stind/m2.pdf>

ფუძვლები შექმნა სიღარიბის დასაძლევად, ხოლო შემდგომ – გამხდარიყო მსოფლიოს ტექნოლოგიურად წამყვანი ეკონომიკა. მისი თვალსაზრისით, სახელმწიფომ საბაზრო პროცესების განვითარებაში „გიდის“ ფუნქცია უნდა იკისროს და ექსპორტის წარმატებისთვის ინფრასტრუქტურული შესაძლებლობები შექმნას. ხოლო ჩანგმა (Chang, 2002) განიხილა დასავლეთ ევროპის და ჩრდილოეთ ამერიკის ქვეყნების ინდუსტრიული პოლიტიკის ისტორია, რამაც ისინი დააწინაურა ნედლეულის სანაცვლოდ ახალი მანუფაქტურული პროდუქტების წარმოებასა და გაყიდვაში. „რევიზიონისტები“ მივიდნენ საერთო დასკვნამდე, რომ აღმოსავლეთ აზიის ქვეყნების წარმატება განპირობებულია იმით, რომ მათ გონივრულად გამოიყენეს ექსპორტზე ორიენტირების და იმპორტჩანაცვლების ინდუსტრიული პოლიტიკის კომბინაციები.

განვითარების ეკონომიკის მიმდევრების აზრით, ინდუსტრიალიზაცია ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების მთავარი ძალაა. **გონივრული ინდუსტრიული პოლიტიკა ეკონომიკური განვითარების შედეგებს ცვლის და წარმოაჩენს ადამიანური რესურსების პრიმატს ბუნებრივ რესურსებთან შედარებით.** იმავდროულად წარმოების ტრადიციული ფაქტორების როლი თანდათანობით მცირდება და იზრდება სამეცნიერო ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების, მეწარმეობის როლი, რომლებიც ეკონომიკური განვითარების ძირითადი ფაქტორების სახით გვევლინებიან.

განვითარების სახელმწიფოს თეორია სათავეს იღებს ჯონსონის (Johnson, 1982) შრომებიდან, რომელიც ახალიზებს „იაპონურ სასწაულს“. მისი თვალსაზრისით, იაპონიის წარმატება განპირობებული იყო არა სახელმწიფოს ინტერვენციით, რადგან ყველა სახელმწიფო ერევა ეკონომიკურ პროცესებში, არამედ იმით, რომ იაპონიას ჰყავდა განვითარებაზე ორიენტირებული პოლიტიკური ელიტა, რომლებიც თვლიდნენ, რომ უნდა მოეხდინათ გარდატეხა ქვეყნის განვითარების პროცესში: დაქვემდებარებისა და დამოკიდებულების პოლიტიკის მიზანი, შეეცვალათ ეკონომიკური ზრდის ფუნდამენტური მიზნით.

განვითარების სახელმწიფოს შესახებ UNCTAD (2009) ანგარიშში კონცეფცია განახლებულია შემდეგი მიმართულებებით: 21-ე საუკუნეში განვითარების სახელმწიფომ აქცენტი უნდა გააკეთოს განათლებასა და ინოვაციებში სახელმწიფოს როლის გაძლიერებაზე, ისევე როგორც პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების და გლობალურ ღირებულებათა ჯაჭვის საკითხებზე. ამასთან, მრეწველობასთან ერთად, ყურადღება უნდა გამახვილდეს თანამედროვე მომსახურების სექტორებზე. სახელმწიფომ ხელი უნდა შეუწყოს მჭიდრო რეგიონული კავშირების დამყარებას, რაც თავის მხრივ ინსტიტუციურ ცვლილებებს გამოიწვევს; ასევე, მოქალაქეების აქტიურ ჩართულობას საჯარო მმართველობასა და განვითარების საკითხებში და, ბოლოს, მმართველობითი ქსელის ჩამოყალიბებას ადმინისტრაციული ფექტიანობის გაზრდის მიზნით.

ინვესტიცია – მოგება კავშირის თეორია ინდუსტრიული პოლიტიკის წარმატებას განიხილავს ახალი ინდუსტრიული ქვეყნების წარმატების მაგალითზე, რომელთა მთავრობებმაც ინდუსტრიალიზაციის საწყის ეტაპზე შექმნეს ხელსაყრელი პირობები დაგროვებისა და ზრდისთვის.

ინდუსტრიული პოლიტიკის შეფასებები ჩანს შემპეტე-რისეული ევოლუციური თეორიის მიმდევართა შრომებში (Nubler, 2014), სადაც აღნიშნულია, რომ წარმატებაში გადაწყვეტია საზოგადოებრივი პოლიტიკა, რომელიც ტექნოლოგიურ ცვლილებებს ასტიმულირებს და შესაძლებლობების განვითარებას ხელს უწყობს. აქცენტი კეთდება გარემოს დაცვაზე, ინოვაციური სისტემის ფორმირებაზე, რომელშიც ჩართულნი უნდა იყვნენ სასწავლო, კვლევითი ცენტრები, მთავრობა და საფინანსო ინსტიტუტები. ამის ნათელი მაგალითია აღმოსავლეთ აზიის სახელმწიფოები, სადაც ინდუსტრიალიზაციის პოლიტიკა იყო სისტემური და მოიცავდა განათლების, ინფრასტრუქტურის, კვლევისა და განვითარების პოლიტიკას (Freeman, 1987; Kim, 1997; Kim & Nelson, 2000, Lee, 2015). მათი აზრით, წარმატებული ინდუსტრიული პოლიტიკის მიზნით უნდა მოხდეს ფირმების და სხვა მოთამაშეების დაკავშირება, ახალი ცოდნის დაგროვება და ურთიერთგაცვლა, რაშიც სახელმწიფო შეასრულებს წამყვან როლს. ასევე, უმთავრესია მთავრობის ჩართვა სარისკო კვლევებში, რითაც იგი ხდება მეწარმე, რომელიც ავითარებს ახალ ტექნოლოგიურ დარგებს და ქსელს, ბიზნესს აძლევს ახალ შესაძლებლობებს და აწვდის განვითარების გრძელვადიან ხედვას.

და ბოლოს, ეკონომიკური გეოგრაფია, ახალიზებს რა ეკონომიკური აქტივობების სივრცით ორგანიზებას, განთავსებას, მდებარეობას და განაწილებას რეგიონებს შორის, მოიცავს განსხვავებულ მიდგომებს კვლევის საგნის, ინდუსტრიების მდებარეობის, ეკონომიკების აგლომერაციების, ტრანსპორტირების, ცენტრი-პერიფერიის თეორიების, ურბანიზაციის ეკონომიკის და სხვა საგნობრივ თემებზე. თავის მხრივ, ინდუსტრიული პოლიტიკა მოიცავს სხვადასხვა ეკონომიკური აქტივობის სივრცით განაწილებას და კოორდინაციას, ისევე როგორც ტრანსპორტირებას, ლოჯისტიკას, საცხოვრისს, ინფრასტრუქტურას, შრომის მიწოდებას და ა.შ. ინდუსტრიული პოლიტიკის ფარგლებში მთავრობამ უნდა უზრუნველყოს ხელსაყრელი პირობები სატრანსპორტო დანახარჯების შესამცირებლად, ეფექტიან წარმოებებში რესურსების მოსაზიდად და განსათავსებლად. შესაბამისად, განვითარებად ქვეყნებში სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია სივრცითი ელემენტების სიღრმისეული გაგება წარმატებული ეკონომიკური განვითარებისთვის.

გლობალიზაცია ცვლის ინდუსტრიული პოლიტიკის წესებს. ახალი ინდუსტრიული პოლიტიკის იმპერატივია განვითარებადი ეკონომიკის **დივერსიფიკაციის** მოთხოვნა (სტიმულირება), რაც საეჭვოა მოხდეს მთავრობის პირდაპირი მოქმედების გარეშე, რადგან დივერსიფიკაციას აფერხებს

ინფორმაციული და კოორდინაციული ექსტერნალიები. მეწარმეებს უნდა მიეცეთ ახალი პროდუქტების წარმოების ექსპერიმენტირების შესაძლებლობა. ამ შემთხვევაში, ინდუსტრიული პოლიტიკა არის თვითაღმოჩენის პროცესი (Rodrik, 2004), როდესაც ფირმები და მთავრობა სწავლობენ ხარჯებს და შესაძლებლობებს და მოდიან სტრატეგიულ კოორდინაციაში, უკეთესი კოორდინაციით და სახელმწიფო ინტიტუციების ინდუსტრიულ პოლიტიკაში გაუმჯობესებული კომპეტენციით.

ახალი ინდუსტრიული პოლიტიკის კვლევის მრავალწახნაგოვანი თეორიული შეფასებების მიუხედავად, სამეცნიერო ლიტერატურაში სამი ძირითადი კონცეფტუალური მიმართულება განიხილება. კერძოდ:

1. ენდოგენური ზრდის თეორია (Romer, 1990), რომელიც ეყარება ცოდნის და კვლევითი საქმიანობის დონეს ქვეყანაში. მას საფუძველი ჩაუყარა რომერმა (Romer, 1990), აჰიონმა და ჰოვიტმა (Aghion & Howitt, 1992), ასევე გროსმენმა და ჰელმანმა (Grossman & Helpman, 1991). იგი ქმნის თეორიულ ჩარჩოს განათლებას, კვლევებს და ზრდას შორის ურთიერთკავშირის ასახსნელად.

რომერი (Romer, 1990) ეკონომიკას წარმოებათან და ინოვაციასთან ფოკუსირების კონტექსტით აღწერს. იგი მოითხოვს ადამიან-კაპიტალში რეინვესტირებას. ადამიან-კაპიტალში ინვესტიციების განხორციელებამ შეიძლება გაზარდოს ადამიან-კაპიტალის ფონდი. დამატებითი ადამიან-კაპიტალი არ ცვლის ეკონომიკური ზრდის ბუნებას. აქ, ფაქტორთა კლებადი უკუგების მიზნით, ზრდის შემზღვეველი ძალები მოქმედებენ.

ახალმა თეორიულმა კვლევებმა გვიჩვენა, რომ ინვესტიციებს კვლევასა და განვითარებაში პოზიტიური ექსტერნალიები ან სოციალური ეფექტები ახასიათებს, რომლებიც ფირმისათვის პირდაპირ კერძო სარგებელს აჭარბებენ. ეს სოციალური ეფექტები კვლევას და განვითარებას სტიმულს აძლევს და მოძრაობაში მოჰყავს ენდოგენური ზრდის მოდელი. ამ შემთხვევაში ტექნოლოგიური უპირატესობის დონე და, შესაბამისად, ეკონომიკის გრძელვადიანი ზრდის დონე, ენდოგენური ხდება. მაგალითად, ადამიან-კაპიტალს შეუძლია გაზარდოს მწარმოებლურობა დამატებითი გამოცდილების მეშვეობით, რომლის შედეგად მუდმივია ინვესტიციებზე კლებად უკუგებასთან მიმართებაში. შესაბამისად, კლებადი უკუგება შეიძლება თავიდან ავიცილოთ და გაგზარდოთ ორივე, ფიზიკური და ადამიანი-კაპიტალი, რომელთა ერთიანობას გაუმჯობესებულ ეფექტიანობასთან შეუძლია ეკონომიკა შემოსავლების და ზრდის დონის ამაღლების გზით წაიყვანოს. ეს ყველაფერი ნიშნავს, რომ ფიზიკურ და ადამიან-კაპიტალში კერძო და საჯარო ინვესტიციებმა შეიძლება ზრდის დონე ხანგრძლივ პერიოდში აამაღლოს. უფრო მეტიც, ქვეყნებმა, ერთ მუშაკზე მაღალი ფიზიკური და ადამიან-კაპიტალით ინტეგრაციის გზით შეიძლება მუდმივად მაღალი ზრდა უზრუნველყონ.

სამწუხაროდ, ემპირიული მონაცემები, რომლებიც

უკავშირდება ენდოგენური ზრდის ჰიპოთეზას, არასრულყოფილია და ძირითადად მიუღებელი: არცერთ ქვეყანას არ აქვს ხანგრძლივი ზრდის გამოცდილება. მასშტაბის ეკონომიის და გაფართოების ურთიერთკავშირი პრაქტიკაში მკაფიოდ არ იჩენს თავს. იგი არასრულყოფილი და წინააღმდეგობრივია. პირიქით, მკაფიოდ ჩანს, რომ ქვეყნებში ტექნოლოგიის დონე ერთნაირი არ არის და, შესაბამისად, ახალი ტექნოლოგიების დიფუზიას ზრდის პოზიტიური ეფექტები შეიძლება ჰქონდეს.

აჰიონის და ჰოვიტის (Aghion & Howitt, 1992), ასევე გროსმენის და ჰელმანის (Grossman & Helpman, 1991) თვალსაზრისით ინოვაციას ასევე უმუშებურისეული „შემოქმედებითი ნგრევის/განადგურების“ ეფექტი აქვს, რამდენადაც ზოგი ინოვაცია სრულად ანაცვლებს ძველ ტექნოლოგიას. ამ თვალსაზრისიდან გამომდინარე, ინოვაციას აქვს უარყოფითი გარე ეფექტი შუალედური საქონლის მიმდინარე პერიოდში მოქმედ მწარმოებელზე. ამ მიზნით, თეორიულად დასაშვებია, რომ როდესაც ფირმები ჭარბ ინვესტიციას დებენ ინოვაციებში, პროცესი ძალიან ჩქარდება და ეკონომიკური ზრდა შეიძლება შენეულდეს შემოქმედებითი განადგურების პროცესის გამო.

მოგვიანებით მათ შრომებში (Grossman & Helpman, 2006) ხაზგასმა გაკეთდა „ტექნოლოგიურ შესაძლებლობებზე“, რომელიც ვალებს ახდენს ინოვაციური პროცესის განვითარებაზე. ზრდის ახალი თეორიული მოდელი ადამიან-კაპიტალში ინვესტირებას განიხილავს ახალი იდეების შექმნაში დაბანდების სახით, რომელშიც განათლება მთავარი დეტერმინანტია.

2. ეროვნული კონკურენტუნარიანობის უპირატესობის თეორია (პორტერი, 1990), რომელიც მიკროეკონომიკურ დონეზე მხარს უჭერს ცალკეული ქვეყნის საწარმოო კლასტერების ფორმირებას.

„თანამედროვე ეკონომიკურ სიტუაციაში, როდესაც კონკურენცია მსოფლიო მასშტაბით სულ უფრო იზრდება, სახელმწიფოს მნიშვნელობა მატულობს. იმის გამო, რომ კონკურენციული ბრძოლის საფუძველი სულ უფრო გადაადგილდება ცოდნის ათვისებისა და შექმნის მიმართულებით, სახელმწიფოს როლი სულ უფრო მნიშვნელოვანი ხდება. კონკურენტული უპირატესობა იქმნება და ნარჩუნდება ძლიერ ლოკალიზებული პროცესების საშუალებით. განსხვავებებს ეროვნულ ფასეულობებში, კულტურაში, ეკონომიკის სტრუქტურაში, არსებულ ორგანიზაციებსა და ისტორიულ განვითარებაში – ყველაფერ ამას წვლილი შეაქვს წარმატებული კონკურენტუნარიანობის მიღწევაში... საბოლოო ჯამში კონკურენტული ქვეყნები წარმატებას აღწევენ იმ დარგებში, სადაც მათი საშინაო პირობები შესაბამის შემთხვევებში უკეთესი, დინამიკური და პერსპექტიული აღმოჩნდება“ – ეს დასკვნები ათი წარმატებული ქვეყნის ოთხწლიანი კვლევის შედეგია (Porter, 2004; 162).

კვლევაში დიდი ყურადღება აქვს დათმობილი ცალკეულ

დარგებში კონკურენტული უპირატესობის დეტერმინატებს, მოცემულია იმ მოსაზრებების მოკლე აღწერა, რომლებიც კვლევებიდან გამომდინარეობს და ეხება მთავრობის პოლიტიკას და კომპანიის სტრატეგიას.

მაიკლ პორტერი ეცადა, მეცნიერული ახსნა მოეძებნა გლობალიზაციის პირობებში ეკონომიკის რესტრუქტურისაციის საკითხზე და პასუხი გაეცა მთავარი კითხვისთვის: რა პირობებში არსებობს მდგრადი და კონკურენტუნარიანი ინდუსტრია გლობალურ გარემოში? ინდუსტრიაში კონკურენცია ნიშნავს რეგიონებს შორის წინააღმდეგობას. წარმატებული ინდუსტრიისთვის უნდა დაფუძნდეს ინდუსტრიული კლასტერი, რომელსაც შემდეგი მახასიათებლები ექნება: „ძირითადი კომპეტენციები“ (სპეციალური ტექნოლოგიები, სისტემა, კულტურა, ღირებულებები და სხვა) და ინტეგრირებული უნდა იყოს მდგრადი ცოდნისა და ინოვაციების სისტემასთან; განმსაზღვრელია სრული მიწოდების ჯაჭვი ორმხრივი კავშირებით; ასევე, პროფესიონალი მიმწოდებლები და მომსახურების მწარმოებლები; მტკიცე კავშირები სავაჭრო ასოციაციებთან და უნივერსიტეტებთან და ა.შ. პორტერის თეორია გვიჩვენებს, როგორია წარმატებული ინდუსტრიული კლასტერი, მაგრამ არ განიხილავს ისეთ შემთხვევას, თუ როგორ დავიწყეთ ნულიდან.

3. ეროვნული საინოვაციო სისტემების კონცეფცია (Freeman, 1987; Nelson, 1993. და ა.შ.), რომელიც ემყარება ინოვაციებზე ზემოქმედებას საერთო ეროვნული ეკონომიკურ-პოლიტიკური მდგომარეობიდან, სავაჭრო პოლიტიკისა და განათლების სექტორის, ინსტიტუტების ქცვიდან გამომდინარე.

ეროვნული საინოვაციო სისტემების კონცეფციის განხილვისას ავტორები ვგთავაზობენ ინდუსტრიული და ტექნოლოგიური პოლიტიკების თანამედროვე დისკუსიის საკითხებს. ძალიან მნიშვნელოვანია ფაქტორების, ორგანიზაციების და პოლიტიკების გავლენა ეროვნული ფორმების ინოვაციურობის ხარისხზე. განმსაზღვრელია ტექნოლოგია და სამეცნიერო კვლევები, ასევე სოციალური ინსტიტუტები, რომლებიც ინოვაციების შემუშავებაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ. მათში მოიაზრება ინდუსტრიული და სახელმწიფო კვლევითი ლაბორატორიები, კვლევითი დაწესებულებები, ინდუსტრიული პოლიტიკის სააგენტოები. ეს ინსტიტუტები საფუძვლავს ქმნიან ეროვნული საინოვაციო სისტემებისთვის. ინოვაციურობის პოლიტიკის განსხვავებები დამოკიდებულია რესურსებით უზრუნველყოფაზე, ეროვნული უსაფრთხოების პირობებზე, ისტორიულ და სოციალურ მემკვიდრეობაზე. ეფექტიანი ინოვაციური სისტემის მდგენელებია ძლიერი საბაზისო კომპეტენციები, მაღალი ხარისხის განათლება და ტრენინგები და სტაბილური და ხელსაყრელი ეკონომიკური და სავაჭრო პოლიტიკა.

ვ. ჩიქის (Chick, 2018) ნაშრომის მიხედვით, ლიბერალიზმის გაბატონების ფონზე მთავრობებმა დაიკვირეს, რომ ისინი არაეფექტიანები არიან კერძო სექტორთან შედარებით.

ეს საკითხი კი დებატების თემად მხოლოდ ბოლო პერიოდში იქცა. ლიბერალიზმის პირობებში ინდუსტრიული პოლიტიკა ძალიან მარტივია: კერძო სექტორს რჩება არჩევანი, თუ სად განათავსოს რესურსები საბაზრო მოთხოვნის შესაბამისად. მისი თვალსაზრისით, საკითხის შესწავლა აქტუალურია არამხოლოდ კეინსიანური მიდგომების და გამოცდილების გათვალისწინებით, არამედ საბაზისო პრინციპების კრიტიკული განხილვის პოზიციებიდან.

ვარვიკი და ნოლანი (Warwick & Nolan, 2014) ხაზგასმით მიაჩნებენ ინდუსტრიული პოლიტიკის შემუშავებლების მხრიდან მზარდ ინტერესზე. ნაშრომში ყურადღებას ამახვილებენ ინდუსტრიული პოლიტიკის შეფასების მეთოდოლოგიებზე, რადგანაც ხშირ შემთხვევაში მის შესაფასებლად რესურსები მწირია და თან მეთოდოლოგიური გამოწვევების წინაშეც დგას.

პოლიტიკის შემუშავებლებმა კლასტერის წარმატების მისაღწევად უნდა შეასრულონ შუამავლის, დიალოგის წარმმართველის როლი, მხარი დაუჭირონ ბიზნესს ინფრასტრუქტურის განვითარებით და ლოკალურ დონეზე წახალისონ კავშირები უნივერსიტეტსა და ინდუსტრიას. ახალი ინდუსტრიული პოლიტიკის მიმართ არსებულ გამოწვევებს შორის უმთავრესია ინფორმაციის ასიმეტრიულობის საკითხი მთავრობასა და ბიზნესს შორის. კერძო სექტორიდან უფრო მეტი ინფორმაციის მიღებით შესაძლებელია „უფრო ინფორმირებული პოლიტიკის“ შემუშავება. სახელმწიფო – ბიზნესს შორის ურთიერთობებში ინფორმაციის გაცვლასთან ერთად ძალიან მნიშვნელოვანი საკითხია ურთერთნდობა.

ინდუსტრიული პოლიტიკის განხილვა ეროვნული ინდუსტრიული სტრატეგიის დონეზე უნდა ხორციელდებოდეს დინამიკაში, ცალკეული ინსტრუმენტის, სექტორის ან კლასტერის პოლიტიკის სტრატეგიასთან ურთიერთკავშირის ჭრილში, რადგანაც ინდუსტრიული სტრატეგია სელექციურ ასპექტს მოიცავს. იგი ასევე მოიცავს ვერტიკალურ ინდუსტრიულ პოლიტიკას და ჰორიზონტალურ პოლიტიკასაც. ინტეგრირებული და სტრატეგიული ინდუსტრიული პოლიტიკის გავლენის შეფასება ბიზნესსა და ეკონომიკაზე საჭიროებს წლებს, რათა მატერიალიზებული იყოს შედეგები. რიგ ქვეყნებს შექმნილი აქვთ სპეციალური ინსტიტუტები ინდუსტრიული პოლიტიკის გავლენის, კლასტერული პოლიტიკის და ინოვაციური განვითარების შესაფასებლად (მაგალითად, ნიდერლანდები, გერმანია, შვედეთი და ა.შ.).

ამრიგად, ეკონომიკური თეორიული მიდგომების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ თანამედროვე ეტაპზე ახალი ინდუსტრიული პოლიტიკა ემყარება სტრატეგიულ თანამშრომლობას მთავრობასა და კერძო სექტორს შორის, რათა გამოიკვეთოს რესტრუქტურებისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი ხელშემშლელი ფაქტორები და ინტერვენციების ტიპები მათ გადასალახად. ახალი ინდუსტრიული პოლიტიკა ნიშნავს სახელმწიფოს მხრიდან ფირმების ფორმირების, მათი ავლომერაციის, ინოვაციებისა და

კონკურენტული უპირატესობის მოპოვების ხელშეწყობას ღია ეკონომიკის პირობებში. ახალი ინდუსტრიული პოლიტიკის შესაფასებლად გამოიყენება ახალი მიდგომები, რომელმაც უნდა უპასუხოს პოლიტიკის მთავარ გამოწვევას – ინფორმაციის ასიმეტრიის პრობლემის გადაწყვეტას მთავრობასა და ბიზნეს შორის.

ლიტერატურა/REFERENCES

- Lekashvili, E. (2018). For the Actualization of Scientific Study on New Industrial Policy, Third International Scientific Conference, Challenges of Globalization in Economics and Business”, TSU Faculty of Economics and Business, 25-26/ Oct./. Conference Proceedings. pp. 237-240 (In Georgian).
- Aghion, P. and Howitt, P. A Model of Growth Through Creative Destruction. *Econometrica*, Vol. 60, No. 2 (Mar., 1992), pp. 323-351 Published by: The Econometric Society Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/2951599>;
- Amsden, A. (1989). *Asia’s Next Giant: South Korea and Late Industrialization*. Oxford University Press. New York and Oxford, UK.
- Balassa, B. (1971). *The Structure of Protection in Developing Countries*. Johns Hopkins University Press. Baltimore.
- Gagnidze, I. (2016) The Impact of Entrepreneurial Universities on the Innovative Development of Economy, –III International scientific and practical conference “Strategic Imperatives of Modern Management”, KNEY, Kiev, 2016, pp. 186-192. <http://wiki.kneu.kiev.ua/bitstream/2010/20956/1/186-192.pdf>
- Chang, HJ. (2009). Industrial policy: Can we go beyond an unproductive confrontation? Paper presented at the Annual World Bank . Conference on Development Economics, 22-24 June, Seoul, Republic of Korea. Available at: <http://siteresources.worldbank.org/INTABCEDESK2009/Resources/Ha-Joon-Chang.pdf>.
- Chick Victoria, Industrial Policy, then and now, <https://rwer.wordpress.com/comments-on-rwer-issue-no-84/> (18.12.18).
- Edwards, S.(1988). *Exchange Rate Misalignment in Developing Countries*. John Hopkins University Press. Baltimore.
- Freeman, C. (1987). *Technology, Policy, and Economic Performance: Lessons from Japan*. Pinter Publishers. London.
- Grossman, G. and Helpman, E. (1991). *Innovation and Growth in the Global Economy*. MIT Press Cambridge, MA.
- Johnson, C (1982). *MITI and the Japanese Miracle: The Growth of Industrial Policy, 1925–1975*. Stanford University Press. Stanford, CA.
- Kim, L.(1997). *Imitation to Innovation: The Dynamics of Korea’s Technological Learning*. Harvard Business School Press. Boston.
- Kim, L, and Nelson, RR. (2000). *Technology, Learning and Innovation: Experiences of Newly Industrializing Economies*. Cambridge University Press. Cambridge, UK.
- Lee, K. (2015). Industrial policies for upper-middle-income countries. E15Initiative. International Centre for Trade and Sustainable Development (ICTSD) and World Economic Forum. Geneva. Available at:<http://e15initiative.org/publications/industrial-policiesfor-upper-middle-income-countries/>
- Lin, JF. (2011). From flying geese to leading dragons: New opportunities and strategies for structural transformation in developing countries. Policy Research Working Paper No. 5702. World Bank. Washington, DC.
- Lin, JF, and Chang HJ (2009). Should industrial policy in developing countries conform to comparative advantage or defy it? A debate between Justin Lin and Ha-Joon Chang. *Development Policy Review* 27(5): 483–502.
- Lin JY., and Treichel, V. (2014). *Making industrial policy work for development*.
- Porter, M.(2004)., *Competitive Strategy, techniques for analysing industries and competitors*, The Free Press.
- Porter, M. (1990). *The Competitive Advantage of Nation*, The Free Press;
- Nelson, R. (1993). *National Innovation Systems: A Comparative Analysis* . University of Illinois at Urbana-Champaign Academy for Entrepreneurial Leadership Historical Research Reference in Entrepreneurship. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1496195>
- Nubler, I. (2014). A theory of capabilities for productive transformation: Learning to catch up
- Pack, H., and Saggi ,K. (2006). Is there a case for industrial policy? A critical survey. *The World Bank Research Observer* 21(2): 267–97.
- Rodrik, D. (2004). *Industrial policy for the twenty-first century*. CEPR Discussion Paper 4767. Centre for Economic Policy Research. London.
- Romer, M. Paul. (1990). Endogenous Technological Change. *Journal of Political Economy*, Vol. 98, No. 5, Part 2: The Problem of Development: A Conference of the Institute for the Study of Free Enterprise Systems (Oct., 1990), pp. S71-S102 Published by: The University of Chicago Press Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/2937632>
- Should Industrial Policy in Developing Countries Conform to Comparative Advantage or Defy it? A Debate Between Justin Lin and Ha-Joon Chang (2009)

- UNCTAD (2009). Least Developed Countries Report 2009: The State and Development Governance. United Nations. Geneva and New York.
- Wade, R. (1990). Governing the Market. Economic Theory and the Role of Government in East Asian Industrialization. Princeton University Press. Princeton, NJ.
- Wade, R. (2010). After the Crisis: Industrial Policy and the Developmental State in Low-Income Countries, London School of Economics and Political Science. Global Policy. pp.150-156.
- Warwick, K. (2013). Beyond industrial policy: Emerging issues and new trends. OECD Science, Technology and Industry Policy Paper No. 2. Organization for Economic Cooperation and Development. Paris.
- Warwick, K. et A. Nolan (2014), « Evaluation of Industrial Policy: Methodological Issues and Policy Lessons », OECD Science, Technology and Industry Policy Papers, No. 16, Éditions OCDE, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/5jz181jh0j5k-en>
- Wolf, C. (1988). Markets or Governments: Choosing between Imperfect Alternatives. MIT Press. Cambridge, MA.